

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 📠 +359 (0) 2 954 95 93, www.bfsa.bg

Приложение към Заповед
№ РД 11-463/19.05.2011г.

ПРАКТИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО ЗА ФЕРМЕРИТЕ
БОЛЕСТТА СКРЕЙПИ

Май 2011г

Въведение

Скрейпи е прогресивно, фатално, неврологично заболяване при овцете, което се среща в много части на света и е познато в Европа още през XVIII. Макар и по-рядко, болестта се среща също при козите и муфлоните.

Съгласно европейското законодателство, всеки клинично съмнителен случай за скрейпи трябва да бъде докладван до съответните ветеринарномедицински органи.

Как да мога да разбера дали животните ми са болни от скрейпи?

Най-често се наблюдава промяна в темперамента и поведението на животните, седмици преди настъпването на клиничните признаци, характерни за заболяването. В повечето случаи животните показват комбинация от признаци, но нито един от признаците по единично не трябва да се смята като индикация за скрейпи.

Съмнителна за скрейпи трябва да се смята всяка овца или коза, показала нервни признаци или промени в поведението. В случай, че няма явна алтернативна диагноза, за случая незабавно трябва да бъде уведомен официалния ветеринарен лекар на общината, в която се намира вашата ферма.

Кога се наблюдава заболяването?

- **Възраст**

Най-често болестта се проявява при овце между две и пет години. Въпреки редките случаи, вероятността от на скрейпи при кози не трябва да бъде изключена.

- **Брой на засегнати животни.**

Поради това, че клиничните признаци на скрейпи се проявяват след дълъг период от време след първоначалното инфектиране, в стадото се наблюдават най-често единични случаи на заболяването, за разлика от някои често срещани ектопаразитози, които се разпространяват бързо сред цялото стадо. Рядко няколко случая на скрейпи могат да бъдат наблюдавани за кратък период от време, при животни, родени по едно и също време, в едно и също стопанство и от един и същ коч.

- **Сезонност**

Случаи на болестта могат да бъдат наблюдавани по всяко време на годината, но стресови фактори могат да предразположат към проявата на клиничните признаци. Най-често случаи на скрейпи могат да се наблюдават по време на събирането на животните за търговски цели или по време на осеменяването.

Развитие на клиничните признаци

Ранните клинични признаци на скрейпи при овцете са незабележими и се изразяват в неспецифични изменения в поведението. Например, засегнатите овце могат да изостават от стадото. Тези първоначални прояви може да продължат няколко седмици, преди да започнат да прогресират и други признаци, като сърбеж или чесане, нервни признаци и промени в стойката и движенията.

Клинични признаци на скрейпи

Отделните циркулиращи теренни щамове на скрейпи при овцете са с различна патогенност, поради което клиничните прояви на болестта при овцете, козите и муфлоните може значително да варират и да се проявяват в различни комбинации, които се класифицират в три основни синдрома, включващи: промени в **сетивността**, промени в **поведението** и промени в **стойката и движенията**. Самото клинично протичане може да продължи от 1 до 6 месеца. Важно е да се припомни, обаче, че не всички заболели от скрейпи овце показват тези признаци. Ето защо, много от случаите на това заболяване могат да бъдат разпознати само чрез внимателен надзор на цялото стадо, тъй като засегнатите овце могат бързо да залежат или да бъдат намерени умрели.

- **Промени в сетивността:**

- сърбеж;
- непрекъснато повтарящо се триене (чесане) на странични части на тялото, главата, шията, гърба и задницата в околни обекти като стени, огради, стълбове, ясли и други съоръжения;
- продължително чесане на лакътните и раменните области или ушите с копитата на задните крайници;
- гризане на различни участъци на тялото - най-често дисталните части на предните и задните крайници;
- оскубана вълна;
- възпалена кожа с ексориации;
- облизване устните;
- скърцане със зъби;

- **Промени в поведението:**

- повишена нервност и възбудимост - животните реагират бурно на шум, светлина, допир и други стимули;
- засилени движения на ушите - позиционират ги като криле на самолет или ги държат отпуснати надолу;
- проява на страх;
- проява на агресивност към други животни и обслужващия персонал;
- депресия или разсеяно втренчване в околни предмети;

- **Промени в стойката и движенията:**

- тремор на главата, шията или крайниците;
- необичайно високо повдигане на крайниците при движение в тръс;
- силна дис-координация, препъвания, нестабилност при изправено положение и вървеж;

- слабост в задните крайници и невъзможност за изправяне;
- **Късни клинични признаци:**
 - загуба на тегло;
 - смърт;

Как да разбера дали клиничните признаци са причинени от скрейпи или от друго заболяване?

В случай че се наблюдава комбинация от признаци посочени по-горе, възможно е Вашето животно да има скрейпи. Вие и регистрирания ветеринарен лекар, обслужващ фермата трябва незабавно да уведомите официалния ветеринарен лекар на общината за възникналото съмнение, с цел по нататъшно проучване за потвърждаване или отхвърляне на съмнението. **АКО СЕ СЪМНЯВАТЕ, СВЪРЖЕТЕ СЕ С НАС. ПО ДОБРЕ ДА ПОСЕТИМ СЛУЧАЙ, КОЙТО ДА СЕ ОКАЖЕ, ЧЕ НЕ Е СКРЕЙПИ, ОТ КОЛКОТО ДА ПРОПУСНЕМ ИСТИНСКИ ТАКЪВ!**

Как се поставя диагнозата - скрейпи?

Болестта се развива бавно за дълъг период от време и в раните стадии може да протече без клинични признаци. Клиничните признаци се проявяват месеци, години след инфектирането на животните! Единствения сигурен начин за доказване на скрейпи при овце и кози е извършване на лабораторни тестове на мозъчни проби взети след смъртта на животното. Все още няма надежден тест за идентифициране на инфектирани живи животни.

Какво ще се случи, ако не информирам съмнение за скрейпи?

За неинформиране за промяна в здравословния статус на животните, стопанинът подлежи на финансови санкции съгласно Закона за ветеринарномедицинската дейност.

В допълнение компенсации за принудително убити или умрели от болестта животни няма да бъдат извършени.

Какво ще се случи, ако информирам съмнение за скрейпи?

Веднъж, възникнало съмнение за скрейпи, екип от БАБХ веднага ще посети обекта, ще извърши клиничен преглед на животното. Ако остане съмнението за скрейпи, животното ще бъде умъртвено по хуманен начин и мозъчни проби ще бъдат взети и изпратени до Националната Референтна лаборатория за диагностика на заболяването в

София. След излизането на лабораторните резултати, незабавно ще бъдете уведомени за диагнозата.

В случай, че клиничното изследване на съмнителното животно не е достатъчно за поставяне или отхвърляне на болестта, съмнителното животно ще бъде поставено под ограничение във фермата. Не е задължително изолирането на съмнителното животно, освен ако не му предстои раждане. Животното ще бъде прегледано от ветеринарен лекар през следващите няколко дни до окончателното отпадане на съмнението.

Защо е важно да докладвате за всяко съмнение за скрейпи?

Продължителен проблем със скрейпи в дадено стадо ще окаже отрицателен ефект върху бизнеса на фермера! В допълнение това заболяване не представлява директен риск за здравето на хората, но има теоретична възможност агента на болестта луда крава (спонгиформна енцефалопатия по говедата) да перзистира сред популациите дребни преживни животни. Това оказва въздействие върху цялата система за контрол при овцете и козите, за да гарантира безопасност на продуктите, които произхождат от тези животни. Трябва да се изходи от това, че лудата крава се проявява при овце и кози при нормални условия с клиничните симптоми на скрейпи. Все още няма диагностичен рутинен метод, с който да може да се прави разлика между луда крава и скрейпи при дребните преживни животни. В тази връзка БАБХ си е поставила задача да проучи всяко съмнение за скрейпи при овцете и козите.

Ето защо докладването на всеки съмнителен случай е от съществена важност и в същото време и за изпълнението на националната програма за надзор на скрейпи, чиито цели са:

- бързо откриване на скрейпи по дребните преживни животни и предприемане своевременни предпазни мерки за ограничаване на разпространението продукти от инфектирани животни и ликвидиране на инфекцията;
- гарантиране на безопасността на потребителя, при консумация на месо и продукти, произхождащи от дребни преживни животни;
- Предпазване на фермерите от финансови затруднения чрез предпазване от загуба на живи животни, включително ценни развъдни стада;

Финансово обезпечаване

Съгласно Закона за ветеринарномедицинската дейност обезщетения се заплащат на стопаните за принудително диагностично убиване на животните, при докладвани съмнителни случаи за скрейпи. Обезщетяват се и животните доказани като положителни за скрейпи (положителни на лабораторни тестове) и тези животни убити за ликвидиране на заболяването.

Какво да направя, за да предпазя животните си от заразяване със скрейпи?

Заболяването се причинява от инфекциозен агент, който се предава от възрастна овца на агне и от възрастна овца на възрастна на овца. Начина на пренасяне на агента става чрез околоплодните течности и плацентата. Вероятното разпространение става на пашата и в обекта по време на агненето. **НА ОВЦЕТЕ НЕ ТРЯБВА ДА СЕ ПОЗВОЛЯВА ДОСТЪП ДО ПЛАЦЕНТА!** Редовното почистване на помещенията, където протича агненето намалява значително риска от експозиция към агента.

Какво е специфично рисков материал?

При развитието на заболяването спонгиформна енцефалопатия по говедата при преживните животни определени тъкани, респективно органи, е възможно да съдържат причинителя на болестта. Тези тъкани или органи се определят като специфичнорискови материали (СРМ). При клане те трябва да се отстраняват по такъв начин, че да не представляват опасност за човека. Във всички случаи по-нататъшната преработка на СРМ трябва да се предотврати.

При дребните преживни животни това са черепът, заедно с мозъка и очите, тонзилите, гръбначния стълб от овце и кози над дванайсет месечна възраст или имащи постоянен резец, който е пробил венеца, както и далака и илеума от овце и кози на всички възрасти. В случай, че специфично рисковият материал не е отстранен от трупове на дребните преживни животни, частите от тялото, които съдържат този материал или цялото тяло трябва да се третира като специфично рисков материал.

СРМ ТРЯБВА ДА БЪДАТ ОТДЕЛЕНИ ОТ ТРУПА И ОБЕЗВРЕДНИ, ЧРЕЗ ИЗГАРЯНЕ ИЛИ ЗАГРОБВАНЕ.

Как мога да помогна за изпълнението на програмата за надзор на скрейпи?

Съгласно Националната програма за мониторинг на заболяванията от групата на трансмисивните спонгиформни енцефалопатии на Р България на изследване за скрейпи подлежат здраво заклани овце и кози за човешка консумация над 18 месечна възраст и намерени умрели овце и кози над 18 месечна възраст.

Собственикът на животните уведомява регистрирания ветеринарен лекар обслужващ обекта за извършване на клане на овце и кози над 18 месечна възраст, който идва и взема мозъчна проби за изследване. **ВЗИМАНЕТО НА ПРОБИТЕ НЕ СЕ ЗАПЛАЩА ОТ СОБСТВЕНИКА НА ЖИВОТНОТО, А ОТ ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ!**

Какво да правя, ако имам умряло дребно преживно животно във фермата?

Собственикът на животните уведомява регистрирания ветеринарен лекар обслужващ обекта, официалния ветеринарен лекар на съответната община или кмета на населеното място за констатирането на умряло дребно преживно животно. Уведоменото по горе лице се свързва с екарисж, който изпраща кола за събирането и транспортирането на умрялото животно за обезвреждане! **СЪБИРАНЕТО И ИЗВОЗВАНЕТО НА УМРЯЛОТО ЖИВОТНО ЗА ОБЕЗВРЕЖДАНЕ НЕ СЕ ЗАПЛАЩА ОТ СОБСТВЕНИКА НА ЖИВОТНОТО, А ОТ ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ!**

‘Генотипизиране’: Какво е то и как може да ми помогне?

Известно е, че определени прион-протеин-генотипове при овцете са устойчиви на скрейпи. Научни проучвания са доказали, че ген при овцете определя дали животните са податливи или резистентни на скрейпи. Някои породи овце са по-податливи на заболяването спрямо други. Ето защо чрез стриктно водене на документация и точен развъден план е възможно редуцирането на възможни случаи на скрейпи в стадо, чрез селективно развъждане до получаването на стада с породи, най-малко податливи на заболяването. Възможно е да се идентифицират резистентни или възприемчиви животни, чрез кръвен тест – този кръвен тест се нарича “генотипизиране” и резултатите са известни като “генотип” на животно. Генотипизирането и развъдните програми за скрейпи резистентност са основна стратегия на Европейския съюз за контрол на скрейпи!

Още повече при вътреобщностната търговия с дребни преживни животни предназначени за разплод, търговците предпочитат закупуването на генотипизирани скрейпи резистентни породи овце!